

Weekendavisen den 12. januar 2007

At modvirke og forhindre terrorhandlinger

Demokratisk dilemma. Aktionen i Vollsmose, hvor ni mænd blev anholdt og mistænkt for terror, gav liv til en ny debat om efterretningstjenestens metoder. Var der tale om overgreb eller nødvendighed? Dette er en rekonstruktion af planlægningen og udførelsen af Danmarkshistoriens største terroranholdelse.

Af René Gummer og Daniel Shilemay

Tirsdag den 5. september 2006, få minutter i to om natten, kommer en bil kørende op langs boligblokken i Bøgeparken i det nordøstlige Odense. Bilen er uden særlige ydre kendetegn, og ingen bamser i bagruden eller glemte papirer på instrumentbrættet fortæller noget om brugeren. Det er en tjenestebil, men føreren og passagererne er alle civilklædte i cowboybukser, træningssko, sweatshirt eller løs skjorte. Kun de modificerede Heckler & Koch 9mm pistoler med lasersigte og miniprojektør afslører dem som medlemmer af AKS, Politiets Aktionsstyrke. Føreren parkerer få meter fra opgangen og alle fem stiger ud og går samlet hen mod yderdøren til trappeopgangen, der bliver åbnet af en nøgle, der på forhånd er fremskaffet. De fem taler ikke til hinanden, de ved, hvad deres opgave er, og hvis det er nødvendigt at kommunikere, bliver det gjort med håndtegn. Gruppen tager opstilling på en repos og venter. I disse sekunder er det endnu stilheden på en almindelig tirsdag nat, der hersker i trappeopgangen. Præcis klokken 02.05 kommer meldingen gennem øresneglen fra kommandocentralen, der holder til på anden sal i PETs hovedkvarter på Klausdalsbrovej i Søborg: Fem, fire, tre, to, en... GO! Meldingen adlydes simultant af tilsvarende grupper på op mod 20 forskellige adresser i Odense. Forreste mand banker døren til lejligheden ind med en cirka 75 centimeter lang, godt fem kilo tung, sort stålcylander, der holdes i to håndtag - et på toppen og et bagest - og svinges mod dørens lås. Nogle gange ryger rambukken bare gennem det tynde fyldningstræ, andre gange springer døren op første gang. På denne aften bruger holdet i Bøgeparken tre slag mod døren. Det tredje flår karmen ud af væggen, og giver holdet adgang til lejligheden. Manden med rambukken træder hurtigt til side og lader sine tre kolleger komme til, den fjerde, som er en kvinde, venter i opgangen. Hvis de tre slag mod hoveddøren ikke har vækket lejlighedens beboere, vil betjentenes voldsomme råb gøre det. "POLITI, POLITI, FORHOLD JER I RO!", gentager den forreste politimand igen og igen, mens de faste hvide miniprojektører på pistolerne lyser rummene op, så betjentene kan se, hvor de færdes. De kender lejligheden i forvejen, ved hvordan værelserne ligger i forhold til hinanden, de har studeret tegninger og besøgt identiske beboelser. De ved også, hvem der bor i lejligheden, hvordan beboerne ser ud, hvad de laver, og hvordan de formodes at reagere på at blive arresteret. Lejligheden har været overvåget gennem længere tid, sandsynligvis i måneder, og tidspunktet for aktionen er baseret på en afvejning af den potentielle fare for samfundet og hensynet til både de mistænkte og andre beboeres sikkerhed. Betjentene er veltrænede og de udstråler autoritet, deres fremtræden er resultatet af lang tids mental og fysisk træning. Aktionens succes afhænger af deres evne til at bevare roen, at være herre over situationen, ligegyldigt hvor truende eller voldelig, den bliver.

Ingen modstand

Betjentene kalder det "at fryse situationen". De har fuld kontrol. Den mistænkte ligger i sengen sammen med sin kone og sine børn. Han kigger op, blændet af lyset, men bevæger sig ikke, at kæmpe imod er ikke en mulighed, aktionsstyrken levner plads til. Med kropssprog, attitude, overraskelse og fysisk overmagt taler de til den mest basale forsvarsmekanisme i den menneskelige hjerne, der reagerer som ønsket med ubetinget overgivelse. Man gør simpelthen, hvad der bliver

sagt, og da betjentene giver manden besked på at vise sine hænder frem og rejse sig op, parerer han ordre uden antydningen af modstand. I bogstaveligste forstand er han taget på sengen med et overraskelsesangreb, der på under et minut har ændret hans status fra at være et frit menneske til en potentiel samfundsfjende, for hvem der venter et ophold af endnu ukendt længde i statens varetægt. Manden er mistænkt for planlægning af terrorisme efter straffelovens paragraf 114, der populært kaldes terrorloven, men det ved han endnu ikke, for han får ikke sigtelsen læst op på stedet, som det ellers er normal procedure i en anholdelsesforretning. For at undgå panik hos den mistænkte familie, venter man med at bruge ordet terror, til arrestanten er i mere kontrollerede omgivelser, så på stedet får den arresterede blot oplyst, at han er anholdt og får sigtelsen på et senere tidspunkt. Derefter får han hænderne strippet sammen og bliver iført en tynd beskyttelsesdragt, der skal sikre eventuelle fysiske beviser på hans tøj mod at forsvinde. Han får også en hætte over hovedet, dels for at sikre beviser, dels for at beskytte hans identitet. Det er ikke behageligt at blive ført ud fra sit hjem på den måde og vist frem for en skare glanende naboer, og betjentene vil gerne undgå, at vække opsigt og måske risikere sympatiaktioner. Men der er ingen ventende naboer foran opgangen i Bøgeparken endnu, så to af betjentene fører blot manden ned til den parkerede bil og kører ham til Odense Politistation, hvor han formelt bliver sigtet efter straffelovens paragraf 114 og sat i en celle. Alt i alt bliver over 60 mennesker arresteret denne nat, ni af dem mistænkt for forsøg på at planlægge et terrorangreb og fremstille sprængstof. Resten er familie eller folk i miljøet, man gerne ville høre lidt nærmere om, hvad deres forhold til de mistænkte er. Der er godt nok ikke plads til alle på Odense Politistation, men kantinen på første sal bliver i anledningen lavet om til provisorisk arresthus, da man alligevel regner med at løslade alle andre end de ni mistænkte i løbet af dagen.

Familien trøstes

I samme øjeblik Politiets Aktionsstyrke har overblik over situationen og den mistænkte under kontrol, bliver den kvindelige kriminalassistent, der venter på trappen, kaldt ind. Hun går direkte ind i soveværelset, hvor den anholdte mands kone og børn sidder, skræmte og uforstående. Familien er palæstinensere og ud over de kulturelle forskelle, skal den kvindelige kriminalassistent håndtere de religiøse kontroverser, der nødvendigvis opstår, når en stærkt troende muslimsk kvinde eksponeres uden slør for de fremmede mænd i aktionsstyrken. Situationen skal tales ned og forklares. Men først og fremmest er hun der for familiens skyld, for at hjælpe kvinden og børnene til at forstå, hvad der sker. Kriminalassistenten spilder ikke et øjeblik, efter hun er kommet ind i soveværelset. Med det samme begynder hun at tale til kvinden og børnene. Kvinden svarer noget på arabisk, og slår opgivende ud med hænderne. Kriminalassistenten ved, at kvinden taler dansk, og beder hende flere gange om at gøre det. Men kvinden er forvirret og bange og bliver ved at tale på sit modersmål til sin mand. Mange ord mellem mand og kone bliver det dog ikke til, for manden bliver ført bort øjeblikket efter.

Nu begynder den kvindelige kriminalassistents lange nat for alvor. Hendes første opgave er dog af en mere prosaisk art, nemlig et nødvendigt stykke politiarbejde: at foretage en visitering af kvinden. Efter visiteringen, som foregår hurtigt og professionelt, skal hun sørge for, at familien ikke forlader det rum, de befinder sig i, så ransagningsholdet, der nu er på trapperne, kan få udført deres arbejde i lejligheden. Og så skal hun sørge for, at både kvinden og børnene kommer godt igennem natten, i hvert fald bedre og mere trygt, end hvis hun ikke var til stede. Fra begyndelsen opbygger den kvindelige kriminalassistent tillid til kvinden og børnene, viser, at hun ikke er der for at udspørge dem, men for at være et trygt holdepunkt midt i det kaos, der er omkring dem. Selv om situationen er alt andet end almindelig, forsøger hun at skabe en hverdagsstemning. Kvinden er til at begynde med meget skeptisk og vil ikke i dialog, i hvert fald ikke på dansk, men da den kvindelige betjent bare taler videre i en konverserende tone, og spørger ind til kvindens hjemland og børn, løser hun lidt efter lidt op, og begynder at stille spørgsmål, hvorfor er I her, hvad sker der med min mand,

hvornår kan jeg se ham? Kriminalassistenten kan ikke svare hende, det er for tidligt at fortælle hende alt for meget. I stedet forsøger hun at dreje snakken over på helt almindelige ting, og især at snakke om børnene. Det er hendes fordel, at hun personligt er meget glad for børn, for det skinner igennem, og på den måde bliver snakken mere troværdig. Efter et par timer lykkes det den kvindelige kriminalassistent, at få skabt en afbalanceret atmosfære under de kaotiske omstændigheder, et efter et falder børnene i søvn igen, og hun bliver sammen med familien indtil næste formiddag, hvor hun afløses af en politiassistent fra Odense Politi. Inden hun går, har hun sørget for, at der kommer nogen og reparerer den smadrede hoveddør.

Nemt at lave bomber

I samme øjeblik den arresterede mand føres bort og den kvindelige kriminalassistent begynder sin tårn med at berolige familien, dukker ransagningsholdet op. Tre teknikere fra Kriminalteknisk Center og en ammunitionsrydder, udlånt til lejligheden af forsvaret, da politiet ikke har ressourcer til at opretholde et bombeberedskab, og i øvrigt er godt tilfredse med, at have kompetancen samlet hos hæren. Det er ammunitionsrydderen, der først går ind i lejligheden. Han søger efter tegn på, at der har været fremstillet sprængstof, det kan være bestemte kemikalier eller stoffer, der ikke passer ind i en almindelig husholdning. Han bruger sin erfaring, uddannelse og sunde fornuft. Under en aktion som denne, er han ikke klædt i bombedragt, fordi den med sin voldsomhed er et forkert signal at sende til de nysgerrige beboere, der nu efterhånden er begyndt at samle sig foran opgangen i Bøgeparken. Desuden har man vurderet, at der ikke er risiko for, at en bombe vil detonere under undersøgelsen, og så vil den tunge dragt bare være en hindring. Det er stadig oftere, der bliver sendt bud efter ammunitionsrydderen, for det er forholdsvis let at fremstille eksplosiver. Hvis man bortregner den fare, der implicit ligger i fremstillingen under ukontrollerede forhold og af utrænende hænder, kan man stort set følge en af de opskrifter, der er tilgængelige på internettet, og uden synderlige omkostninger råde over en bombe, der med lethed vil kunne sprænge et almindeligt parcelhus i luften.

Eksplosivers styrke defineres ved den hastighed, de sprænger med. Det militære sprængstof pentrit er det kraftigste og sprænger med en hastighed på 7.000 meter i sekundet. Dynamit og TNT er betydeligt langsommere, og helt nede under grænsen for det, man definerer som en detonation, kommer krudt. De forskellige bomber, der forholdsvis let kan fremstilles af amatører, ligger i sprængkraft et sted i midten mellem pentrit og krudt, afhængig af koncentration og kvalitet. De mest almindelige er fremstillet af gødning og en række andre let tilgængelige ingredienser. Ganske vist er virkningen af en gødningsbombe ødelæggende, men den slags bomber er svære at detonere. Opgaven kan løses af Triacetoneperoxid eller TATP, der i sig selv er et voldsomt eksplosiv. Ganske få gram kan sætte gang i en gødningsbombe, men til gengæld er stoffet ekstremt ustabil overfor både varme og stød. Hvis man forestiller sig en mængde TATP opbevaret i en flaske med skruelåg, vil den friktionsvarme, der opstår, når man drejer skruelåget af, potentielt kunne detonere indholdet. Ligeledes vil selv små stød eller slag kunne sætte en eksplosion i gang. Det kræver stor rutine og forståelse for stoffets eksplosive egenskaber, at håndtere TATP, og allerede i fremstillingen skal man passe på. Men selve opskriften er ikke så svær. For det første skal man bruge hydrogenperoxid, som man med en anelse held kan købe i en tre-procents opløsning, der så skal koncentrerer ved at koge vandet væk. Det er i sig selv en uhyre risikabel proces, men hvis man lykkes, er det til gengæld ingen sag at få fat i de sidste par ingredienser. Omdrejningspunktet for fremstillernes egen sikkerhed, er den temperatur, TATP fremstilles ved. Det skal være koldt, for hvis væsken bliver en anelse for varm, detonerer den. Metoden er at sætte et laboratorieglass i is, blande væskerne og så tilsætte den sidste komponent dråbevis. Tilbage er en tørringsproces, der varer et par timer. Derefter har man krystalliseret TATP, der ligner almindeligt sukker, men som altså har en voldsom og ukontrolleret sprængkraft.

Døde grise

Det var den viden, ammunitionsrydderen havde i baghovedet, da han gik ind i lejligheden i Bøgeparken den nat. Og den klokkeklare virkning af en gødningsbombe, fik han at se et par måneder senere. Om formiddagen den 8. november 2006 kørte en af politiets lastbiler gennem portene til Rockwools nedlagte fabriksområde i Hedehusene. På ladet lå ti døde grise, aflivet humanitært og efter foreskrifterne af Roskilde Slagteriskole. Grisen har fysiognomiske egenskaber, der er tæt på menneskets og er derfor det dyr, Kriminalteknisk Center benytter sig af, når der skal laves undersøgelser, der involverer ballistiske skader på knogler og hud. De døde dyrekroppe blev af en række politifolk hevet af ladet og én efter én klædt i T-shirt, bukser og frakke. Tøjet var kasseret hverdagstøj, doneret fra kollegernes private garderober. Ved siden af grisene lå 15 defekte mannequindukker, der skulle have samme beklædning. For at tilføje endnu et realistisk element, fik både grise og dukker nøgler, pung og mobiltelefon i lommen.

Dagen før var en udrangeret, gul Volvo gasbus, der indtil et par uger tidligere havde gjort tjeneste på linje 15 mellem Herlev og Ryparken, blevet bugseret hen til samme plads på Rockwools grund. Bussen havde haft motorbrand og havde fået fjernet motorblokken, men var ellers intakt. Da Kriminalteknisk Center henvendte sig til HUR for at høre om mulighed for at købe en billig bus, fik de tilbudt at erhverve den beskadigede rutebil til værdien af reservedelene.

Ni af de påklædte, døde grise blev nu slæbt op i bussen og placeret i sæderne, således at kroppene var jævnt spredt ud over hele bussens areal. Den tiende blev der gjort lidt mere stads af, den fik en rygsæk spændt om forbenene, før den indtog en plads bagest i bussen. I rygsækken var en otte kilo tung bombe, fremstillet af Kriminalteknisk Center. Ikke af konventionelt sprængstof, men af let tilgængelige ingredienser, som enhver ville kunne købe hos materialisten eller i havecentret. Der var foretaget prøvesprængninger og effekten af sprængstoffet blev målt til at være 65 procent af kraften i TNT. Mængden var derefter justeret, så eksplosionen kom til at svare til fire-fem kilo konventionelt sprængstof, en bombestørrelse, kriminalteknikerne vurderer, er forventelig i et eventuelt terroranslag mod Danmark.

Eksplosionen af den gule gasbus er et led i politiets forberedelse på et sådant eventuelt anslag. Virkningen af bomben er et arbejdsredskab. De sønderrevne grisekroppe skal fortælle en historie og hjælpe politiet med den efterfølgende opklaring. Skulle ulykken ramme, vil etaten ikke tages med det forkerte ben ude af sengen. Man forsøger at lære af historien og de udenlandske kolleger, der har oplevet situationen tæt på. Ved terrorangrebene i London i juli 2005 samlede det britiske politi efterfølgende over 40.000 stykker bevismateriale sammen, hovedparten var menneskeligt væv. De danske politifolk vil gerne målrette indsatsen, så man kun samler bevismateriale, der har relevans for identifikation af ofre eller kan hjælpe med opklaringsarbejdet. Derfor tælles der minutiøst op efter eksplosionen i den gule gasbus, hvor mange amputerede lemmer og hvor mange sønderrevne grisekroppe, der ligger spredt på arealet. Kriminalteknikerne ved fra deres internationale kolleger, at det i reglen er gerningsmanden, der bærer bomben, der kommer værst til skade ved en eksplosion, de øvrige ofre dør af tryk-skader. Eksplosionen i Hedehusene bekræfter den antagelse. Den tiende gris, bæreren af rygsækken, blev sønderrevet ved eksplosionen. Nabogrisen blev også slemt tilredt, og resten af grisene, der sad mellem en og seks meter fra bomben, ville være omkommet og maltrakterede af tryk-skader og flyvende fragmenter fra eksplosionen. Den retsmediciner, der undersøgte grisekroppene efter øvelsen, skrev i sin rapport, at der med lidt held kunne være en enkelt eller to overlevende, hvis en terrorbombe af denne art en dag skulle blive virkelighed.

Beviserne samles

Et menneske efterlader sig altid et spor. Altid. Fingeraftryk, sålaftryk, fibre, hår. Blot man trækker vejret, forstøver udåndingsluften og efterlader spor af dna, der kan identificeres. Det er

Kriminalteknisk Centers opgave at indsamle, registrere og journalisere disse spor på et gerningssted, og deres arbejde kan være afgørende for en sags udfald. Derfor er kriminalteknikerne iført mundbind, kedeldragt, sterile handsker og blå overtræk på skoene, af samme slags som dem, der bruges i en svømmehal, når de går ind på et gerningssted. De ønsker hverken at efterlade spor af sig selv, eller at ødelægge eller forurene de beviser, der er der i forvejen. Kriminalteknisk Center har været indblandet i aktionen i Vollsrose allerede under planlægningen. De er med til at klarlægge, hvilke sprængstoffer, der kan være tale om, og hvad de første i lejligheden skal være opmærksomme på for deres egen sikkerheds skyld. Da aktionsstyrken nødvendigvis er de første, er kriminalteknikerens opgave desuden at sørge for, at betjentene er "rene", det vil sige, at de ikke har rester af sprængstof på sig. Aktionsstyrken håndterer dagligt sprængstoffer, og man vil ikke risikere, at sætte en uskyldig i klemme og dermed i yderste konsekvens skabe et troværdighedsproblem for styrken, hvis det kommer frem, at de beviser, der er fundet på et gerningssted, er nogle, man selv har haft med i tøjet.

I Bøgeparken den 5. september er den første opgave imidlertid, at indsamle sålaftryk for at kunne dokumentere, hvem der har været i lejligheden. Når ammunitionsrydderen kommer ud af lejligheden og signalerer klar bane, går de tre kriminalteknikere i gang med at indsamle spor. De kravler ind i lejligheden på knæ og afsøger med MagLites bid for bid entrégulvet for skoaftryk, der registreres på aflange sorte stykker klisterpapir, der er cirka ti gange tyve centimeter i størrelse. Aftrykkene bliver senere sammenholdt med mønstrene på de sko, der rent faktisk befinder sig på stedet og eventuelt andre mistænkte fodtøj. Det er en langsommelig proces, for efter entreen kommer turen til de andre gulve i lejligheden. Alt registreres og katalogiseres, der tages billeder, skrives ned og tegnes op. Det tager let kriminalteknikerne fire-fem timer at gå alle gulvfladerne igennem for skoaftryk i en almindelig tre-værelses lejlighed som den i Bøgeparken. Efterfølgende skal alle overflader, der kan være brugt til at fremstille sprængstof på, have en aftørring med en bomuldsklud, og da det er eksplosiver, der ledes efter, sendes prøverne bagefter til Kemisk Beredskabs laboratorium, der er Kriminalteknisk Centers eksterne partner, når det drejer sig om analyser af sprængstof. De mere svært tilgængelige flader sweepes med pegefingern på en hvid bomuldshandske, der derefter klippes af og forsegles i en bevispose. Der bliver taget tre sweeps fra samme sted, en med tør handske, en med fingeren dyppet i sterilt vand, og en med acetone. Man vil have alle spor med; både vandopløseligt, organisk og uorganisk materiale. Sidste opgave er at indsamle dna-spor. Det gøres ved hjælp af sterile vatpinde, der bliver tilført én dråbe vand med en saltholdighed, der er identisk med menneskekroppens, 0,9 procent. Den fugtige vatpind føres langs kanten af en kaffekop eller et glas, for at opsamle rester af spyt og bliver derefter lagt i bevispose og forseglet. Bevisposerne er af papir, tidligere brugte man plastikposer, men dna-materialet risikerede at rådne i den lufttætte pose, og derfor gik man for et par år siden over til den mere organiske og åndende papirpose. Bevisposerne med dna-prøver sendes samlet til Teilmbygningen ved Rigshospitalet. Der holder Retsgenetisk afdeling til, en del af Retsmedicinsk Institut. Retsgenetikerne analyserer dna'et og laver profiler på hver enkelt prøve. Profiler, som senere kan sammenholdes med dna-prøver taget fra de mistænkte.

De tre kriminalteknikere har også stor erfaring i at kigge efter andre spor. Det er en del af deres uddannelse, som de løbende opdaterer og specialiserer på kurser og seminarer, specielt i udlandet. Der arbejdes på tværs af grænser, hvilket er nødvendigt, terrorsigtede har sjældent nationale forbehold for deres partnere, men mødes snarere i interessegrupper og opererer derfor på tværs af grænserne. Kriminalteknikerne kigger specielt efter elektronisk udstyr, der kan bruges til fjernudløsning af bomber - Time and delay devices. Udviklingen går stærkt inden for det område, og hvor bomberne bliver stadig mere primitive i deres ingredienser, er det lige omvendt med udløsningsmekanismerne, der har fulgt udviklingen inden for elektronikken og bliver stadig både billigere og mere avancerede.

Lovens lange øje

Det er efterretningstjenestens erklærede opgave at holde øje med miljøer og områder, som kan udgøre en trussel mod landets sikkerhed. Derfor overvåger PET steder i landet, hvor man har en begrundet formodning om, at der konspireres mod samfundet, blandt andet altså i Vollsmose i Odense. Tjenesten oplyser selv, at den blandt andet ”henter sine oplysninger gennem kilder i relevante miljøer og personkredse.” Kilderne kan ”enten indplantes i miljøet, eller være personer, som er i miljøet i forvejen”. Efter aktionen den 5. september fortalte flere af de mistænkte venner om en dansk konvertit, der begyndte at komme i moskéen på Ørbækvej et halvt års tid forinden. Det var en mand midt i 30'erne, der fortalte, at han havde været soldat i Bosnien, hvor han var blevet omvendt til islam. Han kom dagligt i moskéen, hvor han efterhånden blev gode venner med flere af de anholdte, og han blev ofte hængende efter bønnen og snakkede om religion. Siden aktionen er der ingen, der har set eller hørt noget til ham, han forsvandt fuldstændig fra den ene dag til den anden. Det er ikke en uhørt hændelse efter store politiaktioner, og selv om PET af princip ikke kommenterer den slags, er det ikke nogen hemmelighed, at man benytter sig af sådanne kilder. Men tjenesten har også andre muligheder.

Ny teknik har gjort det muligt at dølge sine kriminelle hensigter bedre end tidligere. Man kan scramble og aflytte radiosendere med udstyr købt i en hobbyforretning, kode sine telefonsamtaler, have kommunikation over internettet, der vanskeligt lader sig spore, købe taletidskort og skifte mobilnummer en gang i timen. Derfor er efterretningstjenesterne verden over nødvendigvis nødt til at være teknisk langt fremme i skoene, og derfor bevilger regeringer beredvilligt både midler og mandskab til at tage kampen op. PET råder over avanceret isenkram og kompetente eksperter indenfor elektronisk aflytning og principielt kan alt spores og aflyttes. Lejligheden i Bøgeparken blev angiveligt - i lighed med de andre otte mistænkte bopæle - aflyttet i månederne inden aktionen. Alt blev skrevet ned og registreret: hvem var på besøg, hvor længe var de der, hvad talte man om, hvornår slukkede lyset. Hvis den mistænkte var på arbejde, besøgte familie eller venner, var i byen eller på hospitalet, så var PET der med ham. Også hans telefoner - fastnet som mobil - blev formentlig aflyttet og samtalerne registreret. De mistænkte blev desuden efter alt at dømme observeret døgnet rundt for at kortlægge vaner og omgangskreds. Deres affald blev sorteret. Det har været vigtigt at finde ud af, om der i det hele taget var tale om planlægning af en terroraktion, og, i så fald, hvor langt man var i de planer. Men vigtigst af alt, ville man gerne vide, hvad der foregår på indersiden af den mistænkte hoved; er han ekstremist, opfører han sig truende, har han ondt i sinde?

Sagen i Vollsmose endte ikke, som mange af PETs sager gør efter en nøjere overvågning, med en ”præventiv samtale”, hvor den mistænkte bliver forelagt resultatet af overvågningen i form af billeder og båndudskrifter. Der får han at vide, at han bliver kigget ganske nøje i kortene, at man kender hans planer og at straffen for det, han er mistænkt for at foretage sig, er ganske alvorlig. De fleste vælger under de omstændigheder at ændre planer. PETs juridiske arbejdsredskab i den henseende er en af de få paragraffer i den danske lovgivning, der kan give fængsel på livstid, nemlig straffelovens paragraf 114.

Den usynlige muskel

Der sidder 30 betjente i en af politiets velkendte blå mandskabsvogne på en gård lidt uden for Odense. Helt præcist hvor gården ligger, ved de ikke selv. Betjentene er, i modsætning til de andre politifolk, der er involveret i aktionen, i fuld kampuniform, hjelme med visir, ben- og armskinner, skjolde, knipler og tjenestepistoler. De er en del af aktionens beredskabsstyrke. Hvis anholdelserne af de mistænkte skaber uro i området, er de klar til at rykke ind. Fortiden spørger, beboerne i Vollsmose er kendt for at have stærk mistro til autoriteter. Under en brand tidligere på året, var

brandmændene blevet truet, og der blev kastet sten mod deres udrykningskøretøjer. Under og efter denne aktion skal der ikke være problemer af den art. På gården er der godt 400 kolleger samlet fra hele landet, for hvis der er opræk til ballade, skal overmagten være så enorm, at selv de værste ballademagere holder sig i skindet, bare ved synet af betjentene.

Klokken er et om natten, og for bare fire timer siden anede de intet om denne aktion. Nogle af dem var på vej hjem fra en uddramatisk mandagsvagt, mens andre havde haft fri, hygget sig med deres familier, set tv, eller bare slappet af i de sene aftentimer.

Betjentene i den blå mandskabsvogn arbejder til dagligt i kriminalpolitiet på station Amager. Det sker en gang i mellem, at de bliver bedt om at arbejde over, hvilket plejer at betyde, at de skal ud på en politiaktion, som regel på Christiania eller ved Ungdomshuset. Det er god tone at sige ja til overarbejdet, medmindre man har tungtvejende familiære pligter eller aftaler, og som regel er det spændende opgaver. Da en overordnet ved 21-tiden mandag den 4. september kommer og tilbyder de vagthavende betjente overarbejde efter vagtskifte, svarer de ja. De bliver bedt om at ringe til deres familie og sige, at de ikke ved, hvornår de kommer hjem og derefter bliver deres mobiltelefoner inddraget. De kolleger, der har haft fri, er blevet ringet op hjemme og ligeledes bedt om at arbejde over.

Station Amager er blevet anmodet om at stille med en deling, 30 mand. Politifolkene har en taske med deres kampuniform stående i omklædningsrummet på stationen. Den er altid pakket og klar til brug. Klokken halv elleve bliver 30 tasker læsset i en af de store mandskabsvogne. Stadig er der ingen, der ved, hvad opgaven er. Men stemningen er spændt i vognen, for de fleste regner med, at det har noget med Ungdomshuset at gøre. Imidlertid drejer vognen ud på motorvej E20 og kører mod syd. Efter godt en times kørsel holder delingen foran Slagelse Kaserne, hvor de kort tid efter bliver briefet om deres opgave i kasernens gymnastiksal af en mand fra PET. Stadig er ordene terror eller Vollsmose ikke blevet nævnt, betjentene får bare at vide, at de skal være klar til kamp, hvis situationen spidser til og at de vil få en yderligere briefing, når de nærmer sig målet.

Den fik de en times tid senere på gården udenfor Odense, og derfor sidder de klokken et og småfryser i vognen. De har kaffe og chokoladebarer til at holde blodsukkeret oppe med, mens de venter. Hvis aktionen går efter planen, bliver der ikke brug for dem. Så skal de bare køre hjem igen, hvilket for betjentene både er en lettelse og lidt ærgerligt, nu de har spændt sig op til situationen. Ved seks-tiden om morgenen får betjentene fra station Amager besked om at køre hjem igen og få sig noget søvn. Der var ingen i Vollsmose, der lavede ballade over anholdelserne.

Planlægning og overvejelser

Gennem hele dagen og aftenen mandag den 4. september, blev lejligheden i Bøgeparken ekstra ihærdigt observeret, ligesom de cirka 20 andre mål i området også blev holdt under særlig skarp overvågning. Rapporter fra observatøerne i området flød i en lind strøm ind til de otte indsatsledere ved skærmene i kommandocentralen på anden sal i PETs hovedkvarter i Søborg; nu bliver børnene lagt, nu går gæsterne, nu bliver lyset slukket. Man ville være sikker på, at de mistænkte nu også befandt sig, hvor de formodedes at være, når man stormede lejlighederne. To af mændene var dog ikke i deres hjem, da man nærmede sig det tidspunkt, der i den operative plan blev kaldt klokken H, og som den nat i Vollsmose altså var præcis klokken to. Derfor rykkede man klokken H til 02.05. Man improviserede og brugte et af de ekstra indsatshold fra aktionsstyrken, der var i området som beredskab, til at anholde de to, hvor de befandt sig. Den ene sad sammen med en ven i en bil på Odense havn, den anden blev anholdt på stisystemet i Vollsmose, ikke langt fra sit hjem. Helst have man set, at alle de mistænkte var hjemme, for ikke at vække større opsigt end højst nødvendigt. Kodeordet for aktionen var hastighed, at få fat i de mistænkte så hurtigt, det overhovedet var muligt, og så komme væk med dem, før omgivelserne nåede at registrere politiets tilstedeværelse. Med i overvejelserne har formentlig været, at Vollsmose er kendt som et følsomt område at operere i, et

parallelsamfund med egne begreber, der ikke anerkender det danske politi som en autoritet, man behøver at rette sig efter.

Derfor skulle det gå hurtigt og foregå diskret. Ingen store vogne og blå blink, ingen horder af betjente i kampuniform, ingen skjolde eller hjelme. Det var omdrejningspunktet, og det overvejende kriterie for aktionens succes, at ingen bemærkede noget særligt, før de mistænkte var anholdt og kørt væk. Derfor kunne lederne af aktionen lettet trække vejret, da den sidste anholdte blev kørt mod arresten klokken 02.09. Aktionen var formelt lykkedes og resten af det enorme beredskab på mellem 4-500 politifolk, der var til stede i og omkring Vollsmose den nat, kunne koncentrere sig om at sikre beviser og sørge for ro og orden.

Det var vigtigt at undgå optøjer. Derfor sad der også, straks efter de mistænkte var kørt til arresten, en række arabisktalende medarbejdere klar i PET til at kontakte imamer og andre nøglepersoner i det muslimske miljø, for at forklare, at aktionen ikke var et anslag mod muslimer, men en politiopgave, der skulle løses.

Netop fordi en sådan aktion ikke er en opvisning i muskelkraft, overvejer man ganske nøje i planlægningen, hvordan anholdelserne skal foregå. Der vil - ganske naturligt - blive stillet spørgsmålstegn til den magtanvendelse, der er benyttet. Er den proportionel med mistanken? Kunne man være gået anderledes til værks? Alt afhænger af den formodede trussel, og i Vollsmosesagen mente PET, at man havde "afdækket en række forhold, som pegede i retning af, at flere af de anholdte havde skaffet sig materiale og effekter til konstruktion af sprængstoffer i forbindelse med forberedelse af en terrorhandling". Derfor "satte man sig på de mistænkte, så de ikke kunne rokke med ørerne".

Det er operationel afvejning, man skal bruge den nødvendige magt, men heller ikke mere. Mange, der bliver anholdt på den måde, lader ufrivilligt vandet af bare skræk, når aktionsstyrken brager gennem døren og det hvide lys rammer dem i hovedet, men set fra PETs side, er det langt at foretrække for alternativet; at de mistænkte gør modstand og det kommer til skyderi. Det er naturligvis en ydmygende situation både for den, det går ud over og vedkommendes familie, men det kontante modsvar er, at hvis en person foretager sig noget, der indebærer, at han kan mistænkes for at ville overtræde straffelovens paragraf 114, må han regne med, at det har nogle omkostninger for både ham selv og familien. Aktionsstyrken bliver ikke sat ind på en løs mistanke, så ville man vælge den mere konventionelle metode og banke på døren.

For at bløde op på de voldsomme anholdelser, tog PET desuden en række etiske valg, og iværksatte en række foranstaltninger til beskyttelse af de mistænkte familie, som de ikke har et specifikt krav på efter retsplejeloven. "Den humanistiske side af sagen," som man udtrykker det; de kvindelige betjente, der hjælper de nærmeste igennem natten, kontakterne til miljøet, der skal forklare den brutale indtrængen.

Tjenestens konstante dilemma er: Går man for tidligt ind, risikerer man at stå uden fældende beviser. Går man for sent ind, risikerer man, at bomben er sprunget. PETs definerede hovedopgave er »at modvirke og forhindre terrorhandlinger, et hensyn, der altid vil veje tungere end hensynet til, hvilket forløb en sag senere vil få i retten.« Når man valgte, at foretage anholdelser netop den nat i Odense var det fordi, det var vanskeligt at vurdere præcist, hvor langt de mistænkte var fremme i deres forberedelser. Man ville ikke risikere noget, og de efterretninger, der var kommet ind op til aktionen, fortalte PET, at det var på tide at slå til. Den operationelle plan lå allerede klar, og beslutningen om at sætte den i værk var baseret på de mistænkte handlinger og en afvejning af de omtalte hensyn. Derfor regner PET aktionen som en succes, uanset hvad der sker senere i retten, fordi man mener, at man afbrød et forløb, som kunne have udviklet sig katastrofalt.

Epilog

På Klausdalsbrovej nummer 1, i PETs hovedkvarter, sidder to mand og kigger forundret på deres

telefoner, der er helt stille. Klokken er ni om morgenen, det er den 5. september 2006. De to udgør PETs pressekorps, og de har strikket en pressemeddelelse sammen, siden de et par dage forinden blev orienteret om aktionen i Vollsmose. De har regnet med, at pressen meget hurtigt ville få nys om aktionen. Men den danske presse får sin gode nattesøvn, og først klokken ti kommer den første henvendelse. Derefter går det amok på telefonerne, alle vil have en udtalelse, en anderledes vinkel og nye informationer. Aktionen har givet genlyd i hele verden, CNN, BBC, Al-Jazeera, de er alle sammen i røret.

Men lige meget hvem der henvender sig, er svaret det samme. Man henholder sig til pressemeddelelsen, der, i anledningen af den forventede udenlandske interesse, er produceret på flere sprog. De, der ønsker det, får et interview med chefen for PET, Lars Findsen, som meget bevidst holder sig indenfor rammerne af pressemeddelelsen, som i forvejen er et udtryk for en afbalancering af en række hensyn, blandt andet at undgå at piske en stemning op, og dermed komme til at påvirke rettens arbejde. Det er nødvendigt med ro, for at kunne udføre den resterende del af opgaven; at indhente bevismateriale og bygge sagen op til domstolene.

I Bøgeparken falder det hele gradvist til ro i løbet af dagen. Hen ad formiddagen er der stadig en del nysgerrige samlet uden for opgangen, men de fleste er pressefolk, der prøver at få de få forsamlede muslimer til at sige noget kontroversielt. Mange af de oprindelige 60 arresterede er så småt blevet løsladt og er ved at vende hjem. Da dagen er omme, er der syv tilbage i politiets varetægt. Kvinden og børnene fra lejligheden i Bøgeparken er også ved at komme sig oven på chokket. De bliver belejret af journalister, der vil have kommentarer til hele aktionen. Det er ikke meget, kvinden siger, men de få udtalelser, hun bliver citeret for, er stort set enslydende: Det var en forfærdelig oplevelse. Men vi blev behandlet pænt af PET.

Artiklen er baseret på interviews af en række PET-medarbejdere, der var involveret i planlægningen og udførelsen af aktionen i Vollsmose. PET har efterfølgende haft mulighed for at komme med uddybninger, ligesom der nødvendigvis er foretaget justeringer, hvor tjenesten har skønnet, at det kunne have indflydelse på den verserende sag.